

Dünya Hali

Engin Geçtan
Timuçin Oral

3. BASKI

–“Açık Radyo.”
95.0

DÜNYA HALİ

Bu kitap Açık Radyo için Can Sanat Yayınları A.Ş. tarafından üretilmiştir.

Dünya Hali, Engin Geçtan, Timuçin Oral

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2021

3. basım: Ekim 2022, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yönetici editör: Didem Bayındır

Editör: Sıla Tanilli

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Bilal Sarıteke

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-625-7118-10-1

ANAFOR RADYO YAYINCILIK A.Ş.

Hacımimi Mahallesi, Koltukçular Çıkması, No: 7 Kat 1-2

Tophane 34425 Beyoğlu, İstanbul

Telefon: (0212) 343 40 40 Faks: (0212) 232 32 19

www.acikradyo.com.tr

e-posta: acikradyo@acikradyo.com.tr

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

DÜNYA HALİ

Yayına hazırlayan
Timuçin Oral

–“Açık Radyo.”
95.0

ENGİN GEÇTAN, 1932'de İzmir'de doğdu. 1956'da İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra uzmanlık eğitimi için ABD'ye gidip New York ve Columbia üniversitelerinde öğrenim gördü. 1968'de doçent, 1974'te profesör oldu. ODTÜ, Ankara, Boğaziçi ve Marmara üniversitelerinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Psikiyatri üzerine yazdığı ama meslek dışı okuyucular tarafından da ilgiyle karşılanan *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* (1974), *Psikanaliz ve Sonrası* (1980), *İnsan Olmak* (1982), *Varoluş ve Psikiyatri* (1987), *Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar* (1988), *Kimbilir?* (1998), *Hayat* (2002), *Zamane* (2010), *Orada, Bir Arada* (2017) adlı kitaplarında, tam olarak böyle tanımlamasa da, varoluşçu psikiyatri ve psikanalitik düşünceye yer verdi. Akademik çalışmalarının dışında, bir kurgu yazarı olarak da tanındığı, *Kırmızı Kitap* (1993), *Dersaadet'te Dans* (1995), *Bir Günlük Yerim Kaldı İster misiniz?* (1997), *Kızarmış Palamutun Kokusu* (2001), *Tren* (2004), *Kuru Su* (2008), *Mesela Saat Onda* (2012) adlı romanları yazdı. Söyleşi biçiminde yazılan *Seyyar* (2005) ile anı-deneme tarzındaki *Rastgele Ben* (2014) otobiyografik nitelikli olan kitaplarıdır. İyi bir gezgin, müzik, sinema ve tiyatro izleyicisi de olan Geçtan, destekçisi ve kurulduğu yıldan beri dönem dönem programcısı olduğu Açık Radyo'da birinci ve ikinci yayın dönemlerinde tek başına, dokuzuncu, onuncu ve on ikinci yayın dönemlerinde de ortaklarıyla programlar yaptı. 19 Şubat 2018'de kaybettiğimiz Engin Geçtan'ın kitapları Metis Yayınları tarafından yayımlanmaktadır.

TİMUÇİN ORAL, 1960'ta Kırşehir'de doğdu. 1984'te Uludağ Üniversitesi Bursa Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Artvin'in Şavşat ve Arhavi ilçelerindeki zorunlu hizmetin ardından uzmanlık eğitimini Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları

Hastanesi'nde tamamlayarak 1990 yılında psikiyatri uzmanı, 1995'te doçent oldu. Uzman, servis sorumlusu, klinik şefi olarak çalıştığı 20 yılın ardından 2009'da emekli oldu. Yeditepe Üniversitesi Tıp ve Diş Hekimliği fakültelerinde sözleşmeli, İstanbul Ticaret Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde kadrolu öğretim üyesi olarak çalıştı. Boğaziçi Üniversitesi Klinik Psikoloji Doktora Programı'nda psikofarmakoloji dersleri verdi. 2013'te profesör oldu. İstanbul Tabip Odası Onur Kurulu'nda, Türkiye Psikiyatri Derneği'nin (TPD) çeşitli organlarında görev yaptı. 2016-2018 arasında TPD genel başkanı olarak çalıştı. Bilimsel makale, monografi ve kitap bölümleri ile eş yazarı olduğu *Araştırma ve Klinik Uygulamada Biyolojik Psikiyatri-Duygudurum Bozuklukları* adlı bir de kitabı bulunmaktadır. Akademik çalışmalarının yanı sıra seyahat, fotoğraf ve ahşap oyma gibi merakları da vardır. İhtisasının ilk günlerinden beri yakından izlediği Engin Geçtan gibi destekçisi ve ve dönem dönem programcısı olduğu Açık Radyo'da, *Dünya Hali*'nin yanı sıra Şenol Ayla ile *Sanat Uzun İlham Sonsuz* programını yapmıştır. Halen İstanbul'da serbest hekim olarak çalışmaktadır.

İçindekiler

<i>Dünya Hali</i> 'ne Önsöz: "İflah Olmaz Keşfetme Merakı"	11
Giriş: <i>Dünya Hali</i> Yeniden Başlarken	13
Suyun Öbür Tarafı, Akdeniz ve Rumeli	17
Yolculuklar ve Öteki Yolculuklar	29
Iguazú'da Piranhalarla Mokoko Safari'den Patagonya'nın Sonsuzluğuna	33
Dünya ile Ben, Yaşam ile Ölüm Arasında	45
Geleceği İpotekleme Çabası, Yaşam ve Ölüm Korkusu	54
Bir Fotoğrafın Çağrıştırdıklarıyla Çocukluk, Çocuksuluk, Tümgüçlülük	66
Tarihî Olay ve Romanlar Bağlamında Seyretmek ve Seyredilmek Üzerine	80
Birey Olamadan Yalnız Kaldık Bu Şehirde	91
Her Şeyin Her Şeyle Alakası Vardır!	103
İnsanı İyileştirmenin Sınırı Var mı?	119
"Pozitif Elektrik Aldım" da Ne Demek? Fizik Laboratuvarında mıyız?	131
"Yaşam Bir Rastlantılar Dizisidir"	142
"İnsan Bir Şeyi Çok İsterse O Şey Olur, Ama İsmarlamamak Kaydıyla"	158
Tedavi Eden İlişkidir	172
Yaşanan Acı Paylaşılır Üretilen Acı Sıkır	185
Kader Sıçraması, Allah'ın İşi!	197

Usta-Çırac İlişkisi	211
Ekonomik Kriz ve Temel Güven Duygusunun Yitimi	222
Evrenin Sıçradığını Hissetmek Mümkün mü?	233
Yaşadığımız Şeyi Öldürdükten Sonra Daha mı Çok Seviyoruz?	249
Hani ya da Benim Elli Dirhem Pastırmam	262
“Yaşantıyı Doruk Noktasındayken Kesiniz, Yoksa İnişe Geçiyor”	274
İki Seçenek Olsa, Seyretmeyi mi Seçerdiniz, Seyredilmeyi mi?	287
“Varolamamanın Pırıltısı”	303
Sizin “Eyvah”ınız Nedir?	316

Dünya Hali' ne Önsöz: “İflah Olmaz Keşfetme Merakı”

Bundan tam 60 (yazıyla altmış) yıl öncesi. Ömründe ilk kez yurtdışı seyahatine çıkmış olan bir “orta son” öğrencisi, İngiltere’deki keyifli tatili bitmiş, yurda dönüyor. Venedik’ten kalkan feribota biner binmez, oracıkta tanıştığı bir ağabeyle birkaç dakika içinde ahbaplık kuruyor – daha bot limandan kalkmadan derinlemesine dost oluveriyorlar.. Uzmanlık eğitimini ABD’de tamamlamış, çoktan derya-dil ya da hâkim/hekim olan genç bilge doktorun, başta pop müzik olmak üzere her konuda sınırsız ve sebepsiz ukalalıktan başka bir “erdem”i olmayan 15 yaşında bir tıfıl öğrenciyle ahbaplık kurması için nasıl bir saik bulduğu bilinmezdi. (Üstelik seyrek görüşmelerle de olsa bunun ömür boyu sürecek cinsten bir dostluğa dönüşeceğini herhalde kimse kestiremezdi.) Ama öyle oldu işte. (İki gün bir gece kadar süren bu feribot yolculuğunda, 20’li yaşlarının başlarında tiyatro heveslisi bir gencin de aralarına katılmasıyla, herkesin dikkatini çekecek kadar derin sohbetlere dalan bir üçlü seyyah grubu oracıkta oluşmuştu.)

Bu yolculuktan tam 35 yıl sonra o “orta son” öğrencisi, nice maceranın ardından 50 yaşında ikinci hayatına başlayıp bir topluluk radyosunun kurucuları arasında yer alıyor. Artık iyice tanınmış bir psikiyatrist ve yazar olan o yolculuk ağabeyine başvurup, “Bizim Açık Radyo’ya bir psikiyatri programı şart,” diyor ve talebinin gerekçesi olarak radyonun manifestosundaki şu cümleyi gösteriyor: “Hiçbir çözüm üretmeyeceğimize söz veriyoruz. Olsa olsa, dünyadaki ‘meraksızlık’ sendromuna geçici bazı çareler getirmeye çalışabiliriz.”

Feribottaki bilge hekim, manifestodaki cümleyi okumadan bile teklifi ânında kabul ediyor ve *Dünya Hali* programı işte böyle başlıyor. Feribot yolcusu tıfıl öğrenci de bilge hekimin kendisiyle dostluk kurmasının ardında yatan o tuhaf “saik”in esrarını oracık-

ta çözüveriyor. Bulmacanın cevabını bulmak içinse elinizdeki kitabın 26. sayfasındaki şu zarif cümleye bakmanız yeterli:

“... O ülkelerde cep telefonu kullanılmıyormuş. Yoksa ben ne yapar eder, oradan (programa) katılırdım. Benim iflah olmaz keşfetme merakım nedeniyle bu kayıt yayımlandığı sırada ben Güney Kutbu civarına doğru ilerlemekte olacağım.”

Ya da programın dinleyici-konuklarından Ayşe Güvenir’in şu cümlesine:

“...İlk tanıştığınız kişilere asla mesleklerinin ne olduğu sorusunu yöneltmediğinizi duymuştum ... Zira, mesleğini sorduğunuzda... belli yaklaşımlarla arkadaşlığa veya konuşmaya başlıyorsunuz, bu da özgürlüğü kısıtlıyor diye düşünüyorum. Açık Radyo, özgür bir radyo, bu program da bu radyoya çok uyan bir program olduğu için buradayım sanıyorum.” (s.92)

Venedik-İstanbul feribotundan *Dünya Hali*'ne uzanan iflah olmaz merak macerası böyle. Feribot yolcularının isimleri ise –yaş sırasıyla– şöyle: Engin Geçtan, Genco Erkal ve Ömer Madra.

Bu kitabın ortaya çıkmasında en önemli rolü oynayan Timurçin Oral'ın yazdığı gibi: “Radyoyu kurulduğu günden ölümüne dek dinlemiş ve desteklemiş olan Engin Hoca'nın keyifli sohbeti”ni sizin de meraklı gözlerle okuyacağınızı ummaktayız.

Ömer Madra, Eylül 2020

Giriş

Dünya Hali Yeniden Başlarken

Engin Geçtan ile Açık Radyo'nun 30 Ekim 2000-29 Nisan 2001 tarihleri arasındaki 12. yayın döneminde yaptığımız *Dünya Hali* programı, Engin Geçtan tarafından bu isimle yapılan üçüncü programdı. "Bu isimle" dememin sebebi, hocanın ilk kez radyonun 13 Kasım 1995-27 Ocak 1996 tarihleri arasındaki ilk ve 28 Ocak - 28 Nisan 1996 tarihleri arasındaki ikinci yayın dönemlerinde *Psikiyatri Sohbetleri* adı altında yaptığı programlar da bulunması. Daha sonra *Dünya Hali* adıyla yaptığı programı 3 Mayıs-31 Ekim 1999 tarihleri arasındaki dokuzuncu ve 1 Kasım 1999-1 Mayıs 2000 tarihleri arasındaki onuncu yayın döneminde bu kez Neşe Şen ile gerçekleştirdi. Hoca ikinci ve onuncu yayın dönemi sırasında beni de iki kez konuk olarak programa çağırmıştı. Ne yazık ki, daha önceki yayın dönemlerinde yapılan programların kayıtları bulunmuyor. Bu nedenle daha önceki *Dünya Hali* programlarıyla ilgili ayrıntılara sahip değilim. Girişi izleyen bölümde öyküsünü okuyacağınız gibi, bu kez program ortağı olmamız ise tamamen tesadüf eseri ve çok ani verilen bir kararla oldu. Hocanın deneyimi ve her zamanki mentorluğu sayesinde ben çok da zorlanmadan kendimi işin içinde buldum. Program öncesi bazen kabaca ne konuşalım diye yazışsak ya da konuşsak da hemen hiçbirinde bir ön hazırlık yapmadan, hatta seçtiğimiz müzikleri bile birbirimize söylemeden stüdyoya girdik. Ben her program öncesi hocayı evinden otomobille aldım ve yaklaşık üç kilometrelik yol boyunca konuşacaklarımızı kafamızda oluşturduk diyebilirim. Bayrama rastlayan iki program dışında tamamı canlı yayın olarak gerçekleşti. Birinde ben, birinde Engin Hoca yalnız program yapmak zorunda kaldık. O bölümlerin monolog tarzında olduğunu, benim konuşmaktan

kaçınmak için bolca müzik parçası çaldığımı göreceksiniz. İkimiz de monolog sevmediğimiz için bu bölümleri çok severek yapmadık. Dokuz konuk ağırladık. Dinleyicilerimizden Ayşe Güvenir ve Onur Dokudan, fotohaberci Coşkun Aral, psikiyatrist Cem Hızlan, yazar Buket Uzuner ve Cem Akaş, siyaset bilimci ve gazeteci Nuray Mert, Açık Radyo programcıları Osman Tümay ve Cemal Ünlü konuğumuz oldular.

Dünya Hali'nin bugüne erişerek elinizde kitap olarak bulunması da yine tesadüf. Her programın sonunda kasete alınarak Tolga Dizmen ya da Burcu Kuğu tarafından bize verilen kayıtları ben memnuniyetle almıştım. Engin Hoca, son bölümde de okuyacağınız gibi, her zaman, "Ben arkama dönüp bakmam, yaşanan yaşanıp bitmiştir" felsefesiyle yaklaştığı ve, "Sen istersen al," dediği için ben seve seve sahip çıkmış, gözüm gibi saklamıştım. Daha sonra olanak bulduğumda önce dijital hale getirdim; sonra da deşifre edilip yazılı hale getirildi. Bu sırada Engin Hoca rahatsızdı ve vaktini evinde dinlenerek, son kitabı *Orada, Bir Arada*'yı¹ yazarak geçirmekteydi. Kendisine süreçten söz ettim ve program kayıtlarının Açık Radyo'ya destek olacak bir kitap olarak hazırlanması konusundaki düşüncelerini sordum. O, kanımca her zamanki gibi, bunun yaşanıp bitmiş bir süreç olduğu düşüncesiyle, "Bence yazılı olursa hafiflik olur; ama ses kayıtları radyo arşivinde bulunmalı, podcast olarak erişime açık olması iyi bir fikir," dedi. Ben de o sırada Şenol Ayla ile *Sanat Uzun İlham Sonsuz* programını yapmakta olduğumuz için her hafta gittiğim radyoda Didem Gençtürk'e dijital kayıtları ve hocanın dileğini ilettilim. Kayıtlar arşivde yerini aldıktan kısa bir süre sonra da 19 Şubat 2018'de Engin Geçtan'ı kaybettik. Açık Radyo, hocanın kaybindan kısa bir süre sonra büyük bir kadirşinaslıkla, programı *Dünya Hali: 18 Yıl Sonra Tekrar. Hayat üzerine Sohbetler* duyurusuyla 47. yayın döneminde tekrar yayınladı.

Engin Geçtan'ın hem meslektaşları hem de meslek dışından kişiler tarafından çok sevildiğini ve okunduğunu bildiğim için, radyoda konuşulanların yalnızca ses kaydı olarak kalması fikri doğrusu içime sinmiyordu. Programda yalnızca mesleki değerlendirmeler değil, o günün Türkiye'si ve dünyayla ilgili ilginç saptama ve tartışmalar da olduğundan, bunların yazılı olarak bulunmasını çok önemsiyordum. Ayrıca, Açık Radyo yararına basılacak bir kitabın, radyoyu kurulduğu günden ölümüne dek dinlemiş ve desteklemiş

1. Engin Geçtan, *Orada, Bir Arada*, Metis Yayınları, İstanbul, 2017. (Y.N.)

olan Engin Hoca'nın da isteyebileceği bir şey olduğunu düşünüyordum. Bu düşüncüyü ilettiğim Ömer Madra'nın bunu sevinçle karşılması ve editörümüz Sıla Tanilli'nin gayretleri elinizdeki kitabın oluşmasını sağladı. Bant kayıtlarını dijital hale getiren o günkü sekreterim Aylın Alkaya ve deşifre ederek yazıya döken yüksek lisans öğrencim klinik psikolog Rahşan Ezgi Dönmezer olmasaydı bu kitabın gün ışığına çıkması elbette mümkün olmazdı, onlara teşekkür borçluyum. Editörümüz Sıla Tanilli ile birlikte kitabın yayına hazırlık sürecinde programda çalınan parçaları bir listede toplayarak Açık Radyo'nun YouTube hesabı üzerinden erişime açmak, böylece kitap okunurken program müziklerinin dinlenebilmesini sağlamak istedik. Bu çok meşakkatli işi Burak Muştı çok kısa sürede tereyağdan kıl çeker gibi halletti. Özverisi, hızı ve gayreti için ona ayrıca teşekkür ederim.

Kitabın yayına hazırlanma sürecinin her aşamasında desteğini ve emeğini esirgemeyen İlksen Mavituna'ya, katkıları ve editorial desteği için Can Yayınları yönetici editörlerinden Didem Bayındır'a ve teknik desteği için Açık Radyo editörlerinden Mina Çelik'e de sonsuz teşekkürler.

Bu kitap vesileyle hocanın keyifli sohbetini tekrar tekrar dinlediğim ve okuduğum için kendimi ayrıca mutlu hissediyorum; ona hâlâ gülüyorum. Dilerim siz de okuduğunuzda aynı duyguları paylaşırsınız.

Timuçin Oral, Ağustos 2020

Suyun Öbür Tarafı, Akdeniz ve Rumeli

1 Kasım 2000 tarihli programda Bulgaristan Ulusal Psikiyatri Kongresi'nden dönen Engin Geçtan, ayağının tozuyla komşumuzdan, onların bizi nasıl gördüklerinden ve ecdadının Filibe'ye uzanan öyküsünden söz ediyor. Söyleşi Ege Denizi'nin çevresinden dolanarak, Akdeniz'e, Edirne'de mola verip Dünya Hali'nin yeniden nasıl başladığına ve ecdat vesilesiyle Bulgaristan'a, oradan da ta Yemen'e ve asla böyle adlandırmadığımız "eski kolonilerimiz meselesi" ile "emperyalist geçmişimi"ze uzanıyor. Seçimlerimiz ve "kader sıçraması"nın bizi nereye götürdüğü konuşuluyor.

Timuçin Oral: Açık Radyo 94.9 *Dünya Hali* yeniden başlıyor. Ben Timuçin Oral.

Engin Geçtan: Ve ben Engin Geçtan. Bu akşam teknik masada Burcu Kuğu bizimle birlikte.

E.G.: Evet biraz çığlık çığlığa girdik. Flying Bulgar Klezmer Band'dan "Cooking Bulgar(s)" çaldık. Yemek pişiren Bulgarlar mı, yoksa pişirilen Bulgarlar mı? Onu pek anlayamadım ben, kendileri biliyor olmalılar.

T.O.: Bu vesileyle tabii hoş geldiniz. Bulgar havasıyla Sofya'dan hoş bir esinti getirdiniz.

E.G.: Hoş bulduk Timuçin. Sen de Açık Radyo'ya hoş geldin.

T.O.: Hoş bulduk. Nasıldı bu iki buçuk günlük Bulgaris-

tan gezisi? Çok kısa ama bu arada söylemek lazım Bulgaristan Ulusal Psikiyatri Kongresi'ne ana konuşmacı olarak davetliydimiz.

E.G.: Evet. Açılışın ardından ilk konuşmayı ben yaptım.

T.O.: Ben tabii daveti aldığınız zamanları da biraz biliyorum, tanık oldum. Çok heyecanlanmıştım doğrusu, siz nasıl yaşadınız bu iki buçuk günü?

E.G.: Açıkçası, ben Londra'ya gidiyorum deseydim heyecanlanmazdın herhalde.

T.O.: Doğru.

E.G.: Bilinmeyen, hem çok yakın hem çok uzakta kalmış bir ülkeyi keşfetmeye gittim.

T.O.: Tabii tarihsel bağlar da var değil mi?

E.G.: Tabii, tabii. Ortak bağlarımız var. İki buçuk gün içinde çok şey öğrendim diye düşünüyorum Timuçin. Beni karşılamaya genç bir psikiyatrist hanım geldi, Galina, adı da güzel. Tanıştık, otele gitmek üzere arabaya bindik ve fark ettim ki, bir hikâye var ortada. Meğer Yıldız İbrahimova da uçaktaymış. Uçak tıklım tıklım olduğu için ve muhtemelen VIP'den benden önce geçtiği için göremedim. Galina da İbrahimova'dan imza alabilmek için çok can atmış fakat imza almaya giderse beni kaçıracağı için yerinden ayrılamamış.

T.O.: Yazık.

E.G.: Bunu bir şekilde benim halletmem gerekecek sanıyorum ileride. Sonrası çok hoş oldu. Bilimsel programının başkanı Doktor [Georgi] Onchev bekliyormuş bizi, bir *pub*'da buluştuk.

T.O.: Oh, ne güzel.

E.G.: Evet, gece yarısına kadar süren olağanüstü hoş bir sohbet yaşadık, böyle başladı. O akşam konuşulanlar içinde beni en çok çarpan şeylerden biri Bulgarlığın dünyadaki yerini saptamaya çalışmaları oldu. Doktor Onchev ve başka biri daha, "Hepimiz Akdenizliyiz," dedi. Ben şaşırdım ve kabul ettim. Trafığe kapalı yollardan geçtik Doktor Onchev ile buluşmak üzere. Dedim ki, "Ben bir yere gelmiş gibi hissetmiyorum, buradaki insanların beden dili Türkiye'dekilerle

aynı.” Hakikaten öyle. Bu Akdenizlilik meselesi sonra beni düşündürdü. Dönüşte havalimanının girişinde Bulgar bayrağının yanında Avrupa Topluluğu bayrağını gördüm.

T.O.: Bu tarafı da bize uydu.

E.G.: “Erken bayram” evet. Bu da bize uydu ama onlar bir yere ait olma ihtiyacını bizden daha fazla fazla hissediyorlar. Bir ara, konuşma hiç beklemediğim bir yere geldi ve beklenmedik bir soruyla karşılaştım. Doktor Onchev, “İngiltere eski kolonileriyle iyi ilişkilerini sürdürüyor, hatta onları gözetiyor. Siz de bunu yapıyor musunuz?” diye sordu. Çok şaşırdım, “Galiba son zamanlarda yapmaya başladık,” diye cevap verdim. “Makedonya, Bosna, Arnavutluk, Kosova’da askerimiz var,” dedim, “Azerbaycan vs.” Yalnız, sonra koloni lafından çok rahatsız oldum.

T.O.: Bu tarz söylemler bizi hep rahatsız ediyor değil mi?

E.G.: Ne var ki, onlar bizim kolonimiz değildi.

T.O.: Doğru.

E.G.: “Biz bunu hep birlikte yaşadık,” dedim. Ayrıca, özellikle benim kuşağım, “Bizi Osmanlı yönetti,” diye anlatır. Bir de bizim çocukluğumuzda padişahlar kötüydü, sarıklı hocalar vardı bilmem ne... Bunlardansa, “onlar” diye bir Osmanlı sözü vardı. Sanki Osmanlı, hanedandan ibaretmiş gibi. Tabii bu bana bir pencere açtı. Osmanlı kültürü, Osmanlı sanatı, koskoca bir Osmanlı var. Fakat sanki biz de Bulgarlar gibi Osmanlı tarafından yönetilmişiz de sonra onlara karşı bağımsızlığımızı ilan etmişiz gibi yaşadık, ben ve benim yaşimdakiler böyle yetiştirildiler. Ona bunu anlattım ve, “Bizler için siz hâlâ Rumeli’siniz,” dedim. O tabiri biliyorlar. Sonra, “Suyun öbür yanı diye artı puan verenler de vardır, o taraftan gelenlere,” dedim.

T.O.: Özellikle köken tanımlarken değil mi? Suyun öbür yanından...

E.G.: Evet. Bu tabii, benim ziyaretimin en çarpıcı yanlarından biriydi. O gece psikiyatriden daha çok dünya hali konuşuldu. Bulgaristan, Türkiye’den daha çok konuşulmuş

olsa da, büyük bir ilgi var bize, fakat kopukluktan çok rahatsızlar ve bir an önce ilişki istiyorlar. Haber ola.

T.O.: Ne güzel.

E.G.: Türkiye Psikiyatri Derneği umarım zaman içerisinde bu durumu değerlendirir. Çünkü Bulgaristan dünyaya açılmak için çok hevesli. Benim konuşmamın arkasından bir psikoterapi oturumu vardı, oturumu yöneten hanım benim de katılmamı rica etti. Bu arada Galina da hoş bir şekilde konuşulanları çeviriyordu.

T.O.: Neceye çeviriyor? Herhalde İngilizceye çeviriyor. Türkçe bilmiyordur.

E.G.: Türkçe bilmiyor hayır, İngilizceye çeviriyordu. Çok hoşuma gitti, konuları dağıtmadan teker teker birileri çıktı konuştu. Sahne gibi bir yer vardı, iskemleler koymuşlar. Masa arkasında olmadı bu hadise. Ben masa arkasında konuşmuştum ana konuşmacı olduğum için. Hoşuma gitti çabaları; o dinamizm çok hoş, çünkü çok çekmişler. Eski dönemden “totaliter rejim” diye söz ediyorlar.

T.O.: Adını böyle koymuşlar mı artık?

E.G.: Artık böyle demek az gelir, açıkça veryansın ediyorlar. Kendiliklerinden açtılar malum konuyu. Bir ara Türklerin isimleri değiştirilmişti.

T.O.: Bu konuyu açtılar mı?

E.G.: Açtılar tabii. “O zaman biz bu sistemin çökmekte olduğunu zaten hissettik. Bir çöküntü belirtisiydi,” dediler. Hiç rahatsızlıkları yok, apaçık konuştular, üstelik yalnız Doktor Onchev de değil, hemen hepsi. Konuşmamın ardından ben biraz popüler oldum. Bir dergi konuşması, bir de söyleşi oldu. Sonra Doktor Onchev gelip, “Kusura bakmayın, herkes size geliyor çünkü şu anda buradaki tek önemli yabancı sizsiniz. Ama yarın öbür gün birileri daha gelecek; onlar da burada olsaydı siz bu kadar yorulmazdınız,” dedi. Ben-se keyfini çıkardım, çünkü neticede herkes temas istiyor. Bu arada kendi geçmişimle ilgili yani ecdadıyla ilgili bir şeyler de oldu. Onu sonra konuşuruz ya da şimdi söyleyeyim. Plovdiv’den bir doktorun benimle irtibatı vardı. Benim büyük büyükbabam oralı.

T.O.: Plovdiv, Filibe değil mi?

E.G.: Evet, Filibe pardon. Onun evi oradaydı. Daha doğrusu konak; onlar düzelttiler, o bir konaktır dediler.

T.O.: Onlar konak mı diyorlar?

E.G.: Konak diyorlar. O kadar çok ortak kelime varmış ki... Ben konuşmadan önce kopya çekip dinleyicileri Bulgarca selamladım, kendimi de komşu meslektaş olarak tanıttım. Çok sevimli ve sıcaktılar; bizimle çok fazla ilişki kurma isteği içinde olduklarını gördüm. O sırada Filibe'li genç doktor geldi, kendini tanıttı, benimle fotoğraf çekti. "Büyük büyükbabanızın konağı yerinde duruyor, restore edildi. Çok güzel bir halde, mutlaka gelmelisiniz," dedi. Sonra bir şaka da yaptı ve dedi ki, "Büyük büyükbabanız 1876'da seçimler için aday olmuş, aslen Filibe'li olmalı." "Hayır" dedim, "76 olamaz çünkü, savaş vardı; üstelik benim büyük büyükbambam sivil Osmanlı paşası."

T.O.: Şimdi onu söyleyecektim hocam. Kim olduğunu biliyorlar.

E.G.: Biliyorlar tabii. Rıza Paşa diye biliyorlar ama oralı değil aslında. Batı Anadolu'dan oraya görevli olarak gitmiş. Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü bir adam.

T.O.: Size benziyor.

E.G.: Hayır.

T.O.: Siz ona benziyorsunuz belki. E uzun boylu, sarışın, mavi gözlü.

E.G.: Ben mavi gözlü değilim ama.

T.O.: Açık renk gözlü.

E.G.: Evet, bir ortak nokta var tabii ki. O, savaş çıktıktan sonra Filibe'de kaldı ve Bulgarlara karşı direniş hareketini yönetti. Ondan sonra, bir de yeraltından yayın yapan *Gayret* diye bir gazete çıkarmış. Tabii hiçbir işe yaramayınca İstanbul'a dönmüş.

T.O.: Bulgarların direniş hareketinde miydi?

E.G.: Hayır, Türklerin Bulgarlara karşı direnişi; buna çok güldüler. Artık bunlar hoş anılar oldu.

Evet, bir müzik arası veriyoruz. Domna Samiou söylüyor, "Sokiani"...

E.G.: Parçada Bergama'yı tanıdım, Ödemiş'i de duydum, bir de Egeli olduğum halde Menemen neresidir bilmiyorum.

T.O.: Bildiğimiz İzmir'in ilçesi Menemen değilse, belki de Yunanistan'da bir tane daha vardır.

E.G.: Yok, bu bizimki olmalı çünkü parça cumhuriyet öncesi Anadolu Rumcasıydı.

T.O.: Bulgaristan'dan söz edince, ben de mesleki bir merakla Bulgar psikoterapisini merak ettim? Benzerliklerimiz çok fazla. Mesela bu alanda da benziyorlar mı? Nasıl karşılıklar konuşmanızı?

E.G.: Ben artık "çıplak psikiyatri" konuşmadığım için ya da nasıl söyleyeyim, "filozofik" sözünü de sevmiyorum.

T.O.: Yaşamsal belki daha çok.

E.G.: Evet, daha yaşamsal konuştuğum için çok şaşırdılar. Çok hoş bir oturma başkanım vardı. Ertesi gün Bulgar Psikiyatri Birliği'nin başkanı seçilecekti. Onu anlamadım, daha önceden kimin seçileceği belli yani. Ama çok hoş bir insan, Türkiye'ye davet etmeliyiz. O çok zarif ifade etti. "Nasıl bu kadar bütüncül ve bu kadar felsefi biçimde bütün bunları bir araya getirebiliyorsunuz?" diye sordu. "Ben hâlâ öğrenciyim," dedim. "Ayrıca sanırım ismimin kurbanıyım, onun için gençlik günlerimden bu yana 'o da, bu da, şu da' diyerek her şeye elimi attım. Sonuç bu hale geldi," dedim. Bulgar psikiyatrisi, nasıl söyleyeyim, henüz yeni yeni oturuyor. Mesela bir kişi Fransa'ya gidip analiz olmuş, bütün ülkede yalnız bir kişi. Örneğin Doktor Onchev'in en fazla 50 yaşında olduğunu zannediyorum. Bana, "Ben 35 yaşına kadar yurtdışına çıkmadım," dedi; tabii orada trajediler var. 1989'da Sovyet İmparatorluğu çöktüğü zaman, Doktor Onchev'in maaşı ayda üç dolara inmiş. Gidip Tanzanya'da çalışmış ailesini geçindirebilmek için. "İlaç şirketleri bizim genç psikiyatristlerimizi epey destekliyorlar," dedim. O da, "Evet şimdi burada da öyle," dedi, hatta "şımartma" kelimesini kullandı ve bir toplantısının altyapısını hazırlamak için ilaç şirketlerinin bir grup genç psikiyatristi üç günlüğüne

Kanarya Adaları'na, Tenerife'e davet ettiğini söyledi, haber ola.

T.O.: Bir orası eksikti, iyi ki adını verdiniz.

E.G.: Tabii orada ilaç şirketlerinin bizim Antalya'daki toplantılarda sergilediği aşırılık kesinlikle yok. Bir kokteyllerle idare ediyorlar ama oranın ekonomisi henüz o boyutta. Orada müthiş bir heves, canlılık gördüm. Bu iç açıcı, çok iç açıcı. Sonra popüler bir ruh sağlığı dergisi benimle söyleşi yaptığı zaman, psikiyatrinin yanı sıra, "Bu Bulgaristan'a ilk gelişiniz mi? Daha önceki gelişinizle arada ne fark görüyorsunuz?" sorularını sordular. "Biz daha önce Bulgaristan'ı göremezdik ki," dedim. Avrupaya giderken, Bulgaristan sınır kapısından girince, çıkana kadar hiç durmadan gitmemiz gerekiyordu. Tuvalet ihtiyacımızı nasıl giderdiğimizi açıklamama gerek yok. Bir hamlede, bir uçtan öbür uca tünel gibiydi. Bulgaristan'da arabayla hadi gezelim diye dolaşmak geçmişte mümkün değildi. Genç kuşaklar özellikle bunu bilmedikleri için soruyorlar, şaşırıyorlar, anlattığım zaman anlıyorlar tabii. Önceki kuşaklar ise çok öfkeli. İki ülkenin arasındaki bu kopukluğa öfkeli, o hoş.

T.O.: İlişki işareti aslında.

E.G.: Konferans programını elime aldığım zaman benim adımın karşısında İstanbul yazıyordu. Şimdi bu ortak mazimiz olan ülkelerde çok karşılaştığım bir şey. İstanbul Türkiye'den önce geliyor onlar için. Vaktiyle dünyanın merkezi olmuş bir şehir. Takıldım bu konuda. Güldüler, anladılar. Şu şakayı yaptım, "Merak etmeyin Butros Gali de, Habitat Konferansı'nın kapanış konuşmasını yaparken, '*I'm very happy to be here in Turkish Republic of İstanbul*' [İstanbul Cumhuriyeti'nde olmakta çok mutluyum] demişti," dedim. Hatırlıyor musun onu? O da Mısırlı tabii.

T.O.: Hatırlamıyorum, çok hoş bir sürçme. Bu Bulgaristan Kongresi'nden ve psikoterapiden bahsedince aklıma yıllar önce söylediğiniz bir şey geldi. Şimdiki tarzınızdan söz ederken, "Ben buraya helikopterle ya da gökten zembille inmedim, çok daha aşağıdan nöropsikiyatriden, çok daha geniş bir alandan seçe seçe gelerek yukarıya çıktım," demiştiniz.

Tanınmış psikiyatr ve yazar Engin Geçtan'ın meslektaşı, öğrencisi ve dostu Timuçin Oral'la birlikte hazırlayıp sunduğu **Dünya Halli**'nin dinleyicisiyle buluşmasının üzerinden 20 yıl geçti.

Engin Geçtan'ın Punta Arenas'tan Kuzey buzullarına, Patagonya'nın sonsuzluğundan Copacabana Plajı'nın dalga seslerine uzanan seyahatlerinden biriktirdikleri, hem Türkiye'ye hem de dünyaya dair altını çizdiği anekdotlar 2000'li yılların başında insanlığın ve yaşamlarımızın geniş perspektifli bir resmini çiziyor.

Engin Geçtan ve Timuçin Oral'ın dostluğu, belki de artık yürürlükte olmayan bir iletişim anlayışına, birlikte üretmenin, düşünmenin gücüne, birbirinden sonsuzca öğrenmeye, hayati kabul etmeye, kişisel ve toplumsal tarihimize, birey olmaya ve elbette, "dünyadaki meraksızlık sendromu"na dair bize bugün de çok şey söylüyor.

Dünya Halli'yle hem zamanda hem de kendi içimizde çıktığımız bu benzersiz yolculukta dünyaya Engin Geçtan'ın gözleriyle bakmak, yaratıcılığın, dünyaya inanmanın ve coşkuyla yaşamının her koşulda mümkün olduğunu gösteriyor bizlere.

—“Açık Radyo.”
95.0

ISBN 978-625-7118-10-1

9 786257 118101